

Борщовецька В.Д. Методичні рекомендації щодо організації навчання студентів економічних спеціальностей англійської фахової лексики / В. Д. Борщовецька // Наук. вісник каф. ЮНЕСКО Київського нац. лінгв. ун-ту. Сер.: Філологія. Педагогіка. Психологія. – Київ, 2008. – №16.– С. 127 - 130.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОЇ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ

Борщовецька В.Д.

Білоцерківський національний аграрний університет

This article provides the methodological recommendations relevant to the economic vocabulary teaching. The article discovers the linguistic peculiarities to be taken into account while teaching the economic vocabulary. The criterion for the vocabulary selection have been suggested. The model of vocabulary teaching has been developed and proposed. The examples of the tests have been provided.

У процесі навчання англійської мови студентів немовних ВНЗ вагомого значення набуває навчання лексичного матеріалу, оскільки успішність іншомовного спілкування значною мірою визначається рівнем сформованості лексичних навичок і вмінь. В межах цієї статті розглянемо методичні рекомендації щодо навчання англійської фахової лексики, розроблені на основі проведеного нами наукового дослідження.

Під час навчання студентів-економістів англійської фахової лексики необхідно враховувати лінгвістичні особливості англійської економічної лексики, які полягають у наявності лексики, запозиченої з інших терміносистем (біології, медицини, політики і права, статистики, математики), слів-інтернаціоналізмів, функціонуванні різних дериваційних процесів в її утворенні, великої кількості аббревіатур, що характеризуються наявністю певних діакритичних знаків та символів (. (крапка); - (дефіс); + (плюс); / (навискісна риска); & (сполучник “і”); \$; £), за допомогою яких відрізняють одну аббревіатуру від іншої, написанням аббревіатур з великих і малих літер.

Для відбору лексичного мінімуму, що підлягає засвоєнню студентами-економістами, доцільно використовувати такі критерії: 1) частотність; 2) розповсюдженість у спеціальних текстах; 3) семантична цінність. До одиниць відбору лексичного мінімуму відносяться окремі слова (*persuade, affiliate*), словосполучення, що функціонують як одна ЛО

(*futures market, authorised capital*), та абрєвіатури. Останні розрізняють за способом утворення: а) буквені скорочення (*GDP, GNP, IDA*); б) складові і часткові, що складаються із букви або складу і повного слова (*co-efficient*); змішані, що складаються з букв або складів, знаків і цифр (*£45, OPEC countries, I-O, L/C*); г) усічені слова (*rep, memo*) та за способом вживання: а) лексичні (*memo*), які є повноцінними одиницями професійного усного та писемного спілкування; б) графічні (*L/C, NI*), які не мають власної звукової форми, не є словами, не мають граматичних категорій і вживаються лише в писемному мовленні.

Для успішної організації і проведення навчання англійської економічної лексики необхідно класифікувати всі ЛО, що підлягають засвоєнню, за ступенем труднощі їх засвоєння. У якості вихідного положення під час розробки методичної типології економічної лексики, що підлягає засвоєнню, рекомендуємо скористатися запропонованою Л.С. Бархударовим типологією лексичних міжмовних відповідностей, згідно з якою ми виділяємо наступні чотири типологічних групи лексики за ступенем труднощів. До *першої* рекомендуємо віднести терміни-інтернаціоналізми, що характеризуються неспівпаданням наголосу і неспівзвучністю наголошених голосних при частковій співзвучності приголосних або їх повній неспівзвучності (*infrastructure, affiliate*); до *другої* типологічної групи – терміни, які співпадають за обсягом, але не співпадають за формою з термінами рідної мови. До цієї групи варто віднести також терміни, які співпадають за формою і значенням зі своїми еквівалентами в рідній мові, але відсутні в понятійному апараті студентів унаслідок їх недостатньої професійної компетенції. До *третьої* групи рекомендуємо віднести терміни, які не співпадають ні за формою, ні за обсягом значень із термінами в рідній мові; до *четвертої* – абрєвіатури.

У процесі навчання студентів-економістів англійської фахової лексики доцільно розрізнати три етапи навчання лексики: I – етап семантизації й первинного закріплення лексики; II – етап формування лексичних навичок; III – етап удосконалення лексичних навичок. Метою *етапу семантизації і первинного закріплення лексики* є повідомлення знань про нові ЛО і закріплення в пам'яті студентів слухомовленнєвомоторних і семантичних образів даних ЛО шляхом формування первинних (лексичних) умінь слововживання. На *етапі формування лексичних навичок* здійснюється обробка комплексних лексичних операцій, що складають основу навички на базі сформованих первинних (лексичних) умінь вживання ЛО. Метою *етапу вдосконалення лексичних навичок* є закріплення відпрацьованих лексичних операцій на основі вживання нових ЛО з іншим матеріалом і формування лексично спрямованих мовленнєвих (вторинних) умінь.

Методику навчання англійської фахової лексики рекомендуємо реалізувати за допомогою комплексу вправ, що складається з трьох підкомплексів відповідно до визначених трьох етапів навчання лексики.

До вимог, на які рекомендуємо спиратися у створенні комплексу вправ для навчання студентів-економістів англійської фахової лексики, належать: комунікативність вправ, умотивованість мовленнєвих дій студентів, новизна, культурологічна та професійна спрямованість, створення навчально-комунікативних ситуацій трьох рівнів керованості (вправи з повним (жорстким), частковим та мінімальним керуванням), забезпечення студентів під час виконання вправ необхідними вербальними та невербальними опорами.

Вправи для навчання студентів економічних спеціальностей повинні відповідати наступним методичним вимогам: відповідності вправ цілям і завданням поетапного формування й удосконалення лексичних навичок, диференціації вправ з урахуванням методичної типології відібраної фахової лексики, визначення якісного складу вправ, їх кількісного співвідношення і послідовності, вмотивованості мовленнєвих дій студентів, новизни.

Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики буде успішним за умови використання наступних мнемонічних прийомів запам'ятовування ЛО відповідно до запропонованих нами типологічних груп (ТГ) на всіх етапах формування лексичних навичок таким чином: на етапі семантизації й первинного закріплення лексики – групування ЛО за формальними ознаками (ТГ I, II), словесні сім'ї (ТГ III), категоризація (ТГ III, IV), loci (ТГ III, IV); на етапі формування лексичних навичок – метод “глибокої переробки” (ТГ III, IV), використання попереднього досвіду (ТГ I, II); на етапі вдосконалення навичок – loci (ТГ III, IV), семантичне мапування (ТГ II), парні асоціації (ТГ I, II).

У результаті отриманих даних проведеного експериментального дослідження, що свідчать про ефективність розробленої нами методики, доцільно розробляти комплекс вправ для навчання іншомовної фахової лексики зі *співвідношенням некомунікативних, умовно-комунікативних і комунікативних вправ 1,5:1:0,5*. Таке співвідношення вправ сприяє меншій кількості помилок студентів під час виконання комунікативного завдання, логічної організації мовлення (зменшення хезитаційних пауз та недоречних повторів). У процесі виконання вправ у цьому співвідношенні у студентів формується достатній рівень лексичних навичок, необхідних для забезпечення розвитку мовленнєвих умінь у процесі іншомовного фахового спілкування. Тому варіант методики навчання студентів-економістів англійської фахової лексики зі співвідношенням некомунікативних, умовно-комунікативних і комунікативних вправ 1,5:1:0,5 є оптимальним, і, отже, йому слід надавати перевагу.

Комплекс вправ для навчання студентів-економістів англійської фахової лексики є структурним компонентом комплексу вправ для навчання іншомовної мовленнєвої діяльності з засвоєнням відібраної фахової лексики і має займати конкретне місце в його структурі.

Основою організації навчального процесу, який дозволяє реалізувати методикку навчання іншомовної фахової лексики, повинна слугувати модель, що базується на циклічно-тематичному принципі. Запропонована нами модель ґрунтується на вивченні матеріалу однієї теми в рамках окремого змістового модуля, що представляє собою завершену структурну одиницю навчальної програми з практики усного та писемного мовлення. На фрагмент навчання іншомовної фахової лексики рекомендується відводити 20-25% від загальної кількості часу на кожному аудиторному і позааудиторному занятті. За умови зміни кількості навчальних годин до навчального процесу можуть бути внесені певні корективи (Борщовецька 2006).

Основу моделі складає чотирьохтижневий цикл занять, що включає три підцикли: долабораторний, лабораторний і післялабораторний, які співвідносяться з трьома етапами формування лексичних навичок. Кожен із зазначених підциклів розрахований на 4 години аудиторних і 6 годин позааудиторних занять. Реалізація трьох підциклів має проходити в наступних організаційних формах.

Долабораторний підцикл: аудиторне нелабораторне заняття з застосуванням технічних (магнітофон, кодоскоп) і нетехнічних (схеми, таблиці) засобів навчання, позааудиторне лабораторне заняття, позааудиторне домашнє заняття.

У ході експериментального навчання з'ясувалося, що студенти не володіють на достатньому рівні лексикою шкільного мінімуму та лексикою, засвоєною на попередніх етапах навчання у ВНЗ. З метою її актуалізації шляхом повторення та запобігання процесу забування нової лексичної інформації, засвоєної на I етапі навчання студентів-економістів англійської фахової лексики, що співвідноситься з долабораторним підциклом, у якості домашнього завдання доцільного скористатися тестами поточного контролю. У якості таких тестів рекомендується набір тестових завдань із вибірковою відповіддю. Ураховуючи той факт, що успіх запам'ятовування залежить не лише від кількості повторень, але й від їх розподілу в часі, вважаємо за необхідне рекомендувати виконувати ці завдання на другий, третій день після аудиторного нелабораторного заняття. Оскільки ці тести призначені для самостійного виконання студентами під час позааудиторного домашнього заняття, доцільно пояснити, що виконання тесту складається з трьох частин: інструктивної фази, що включає пам'ятку-алгоритм для виконання тесту; операційної фази, являє собою власне виконання тестових завдань; контрольно-корективної фази, що полягає в самоконтролі результатів виконання тестових завдань за допомогою ключів і самооцінки на основі приведених в інструкції-пам'ятці

шкал. У випадку 50% неправильних відповідей студентам рекомендується виконувати тест повторно після самостійної підготовки.

Наведемо приклади таких тестових завдань.

Інструкція: Choose the right answer. Check your answers with those given as the keys.

1. When a bank lends you money, it is called a bank... .

A present B interest C help D loan

2. If you ... something, it becomes greater in number, level or amount.

A increase B decrease C lower D observe

3. We have experienced 20.000 job losses for the last ... year.

A new B financial C academic D passed

Keys: 1 – D; 2 – A; 3 – B.

З метою визначення рівня запам'ятовування нових ЛО після етапу семантизації й первинного закріплення лексики, що співвідноситься з долабораторним підциклом, варто провести проміжний зріз. У якості такого зрізу рекомендується тест із вільно конструйованою відповіддю. Час виконання тесту – 10 хв., форма виконання – письмова, форма контролю – самоконтроль за допомогою ключів. Наведемо приклад проміжного тесту, що рекомендується проводити під час навчання фахової лексики з теми “The world Bank”.

Інструкція: Complete the following information about activities of the World Bank with the appropriate Vocabulary

The World Bank is one of the major -----1 through which development aid is passed from the industrial West to the poor and developing nations of the world. The scale of its operation is -----2. The lending programme of the World Bank -----3 \$7 billion a year. In the last decade important changes have taken place in -----4 policy. The vast -----5 is observed in the Bank's loan programme. Hard loans are made at -----6 rates of -----7. Soft loans are -----8 to poor countries at -----9 rates. They are usually channeled through the Bank's -----10. The Bank -----11 that there was a link between economic and social development, on the one hand, and a reduction in -----12 rate, on the other.

The Bank learned a bitter lesson from the projects financed in the 1960s. Many of its capital -----13 had -----14 touched the lives of the -----15 and -----16 people and did not create much -----17. Among other things, the Bank also assists -----18 countries.

Keys: 1 – channels, 2 – vast, 3 – exceeds, 4 – lending, 5 – expansion, 6 – current, 7 – interest, 8 – allocated, 9 – concessionary, 10 – affiliates, 11 – discovered, 12 – fertility, 13 – investments, 14 – scarcely, 15 – urban, 16 – rural (or: 15 – rural, 16 – urban), 17 – employment, 18 – middle-income.

Лабораторний підцикл: аудиторне лабораторне заняття, що проводиться в лабораторії навчання іншомовної діяльності, позааудиторне лабораторне заняття, позааудиторне домашнє заняття. До лабораторних робіт, що виконуються студентами на аудиторному лабораторному занятті, необхідно включати вправи, що передбачають самозапис студентів на магнітну плівку. Це дасть можливість студентам здійснити самооцінку й усунути виявлені під час самозапису помилки в подальшій мовленнєвій діяльності.

У процесі виконання лабораторної роботи разом з фономатеріалами доцільно використовувати зорові опори у вигляді роздаткових адаптуючих карток, що допоможуть слабким студентам ефективніше виконувати завдання лабораторної роботи.

Післялабораторний підцикл: аудиторне нелабораторне заняття, позааудиторне лабораторне заняття, позааудиторне домашнє заняття. Під час проведення аудиторного нелабораторного заняття рекомендується використання лише автентичних матеріалів, що зустрічаються в реальних ситуаціях: таблиці, плани конференцій, періодичні видання, фрагменти виступів (фонограми), матеріали, отримані за допомогою засобів масової інформації (відеоматеріали та фонограми).

Для визначення рівня наукованості доцільно скористатися методом психологічного тестування, який дозволяє виявити рівень функціонування психічних процесів, що відіграють вагомую роль у процесі навчання іншомовної лексики. З цією метою рекомендується набір психологічних тестів для визначення рівня розвитку обсягу пам'яті, гнучкості вербального мислення й розподілу уваги.

Рівень сформованості лексичних навичок (рівень навченості) доцільно визначати за допомогою лінгводидактичного тестування, що містить набір лінгводидактичних тестів, розподілених за складністю виконання в межах цього комплексу. Рекомендується набір тестів, який дозволяє визначити рівень сформованості лексичних навичок і вмінь на основі продукування слова, цілої фрази, понадфразової єдності.

Для оцінки рівня сформованості лексичних навичок, що характеризуються такими якостями, як свідомість у вживанні ЛО, автоматизованість, гнучкість, стійкість, доцільно застосовувати відповідно такі критерії: 1) *адекватність вибору ЛО заданій комунікативній ситуації*; 2) *тривалість* виконання завдань; 3) *насиченість* мовленнєвих висловлювань студентів новими ЛО; 4) *правильність сполучуваності ЛО* між собою в мовленнєвому висловлюванні студентів.

Коефіцієнт навченості рекомендується визначати за формулою В.П. Беспалька, що передбачає співвідношення кількості виконаних завдань до запропонованих. Задовільним рівнем навченості приймається число 0,7 [Беспалько 1968: 56].

Література

1. *Беспалько В. И.*(1968). Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний // Советская педагогика. – № 4. – С. 52 – 69.
2. *Борщовецька В.Д.*(2006). Модель організації процесу навчання іншомовної фахової лексики в умовах кредитно-модульної системи // Вісник КНЛУ. Серія “Педагогіка та психологія”. – К.: Вид. центр КНЛУ. – Вип. 11. – С. 80– 85.